

35 זביא את שתיתן לחטאת, תלמוד לומר בהמשך כתוב זה יצקה
 36 תמימה וביאנה, שרק אחת מהן הוא מביא ולא שתים.
 37 שואלת הגמרא: ואותה חטאת שנייה שאינה קריבה, מה תהא עליה
 38 לאחר שהתכפרו הבעלים בראשונה. משיבה הגמרא: אמר רב
 39 המנונא, תנאי - שנינו בברייתא מחלוקת תנאים בדינה. רבי יהודה
 40 אומר, תרעה עד שיפול בה מום ותפדה ותיאכל במומה. ורבי שמעון
 41 אומר, תמות, שכן היא מכלל חמש חטאות המתות.

42 מקשה הגמרא: ומי (וכי) אמר רבי יהודה בחטאת שנתכפרו בעליה
 43 שתרעה, והא רבי יהודה 'תמות' שמעינן ליה - והרי מדבריו
 44 במשנה שמענו שאפילו חטאת ציבור שנתכפרו בעליה מתה, וכל
 45 שכן בחטאת יחיד. מתרצת הגמרא: איפוך - יש לשנות להיפך את
 46 שיטות התנאים בברייתא, שרבי יהודה הוא זה שאומר 'תמות',
 47 ורבי שמעון הוא זה שאומר 'תרעה'.

48 שוב מקשה הגמרא: ומי (וכי) אמר רבי שמעון 'תרעה', והא
 49 (והרי) אמר רבי שמעון במשנה שקמש חטאות מתות, ואף חטאת
 50 שנתכפרו בעליה בכלל, ולא נחלק אלא בחטאת ציבור. מתרצת
 51 הגמרא: אלא (א"ל) לעולם לא תיפוך - אין צורך להפוך את
 52 שיטות התנאים בברייתא, ומכל מקום לא קשיא - לא קשה עליה
 53 מדברי המשנה. משום שקאן בברייתא מדובר בחטאת שהיא אבודה
 54 רק בשעת הפרשה, אבל בשעת הכפרה היו שתיהן קיימות ועומדות
 55 לפנינו, ולדעת רבי יהודה באופן זה לא נאמר בהלכה למשה מסיני
 56 שתמות. ואילו כאן במשנה מדובר באבודה בשעת כפרה, ולא
 57 נמצאה אלא לאחר שהתכפרו הבעלים באחרת, שבאופן זה לדברי
 58 הכל נאמר בהלכה למשה מסיני שתמות.

59 הגמרא מביאה תירוץ נוסף על הקושיא האמורה: ואיבעית אימא -
 60 ואם תרצה תוכל לתרץ, אידי ואידי - בין במשנה ובין בברייתא
 61 מדובר בחטאת שהיתה אבודה רק בשעת הפרשה ולא בשעת
 62 הכפרה, ומכל מקום לא קשיא - לא קשה עליה מדברי המשנה,
 63 משום דהא (המשנה) שנויה בשיטת רבי יהודה אליבא דרבי, והא
 64 (הברייתא) שנויה בשיטת רבי יהודה אליבא דרבנן. שכן נחלקו
 65 תנאים אלו במשנה הלן (בב) בדין זה, ובשיטת רבי יהודה נחלקו,
 66 שלדעת רבי בשיטתו גם חטאת שנמצאת לאחר הפרשה תמות,
 67 ולדעת חכמים בשיטתו דווקא אם נמצאה לאחר כפרה תמות.
 68 הגמרא חוזרת לדון בדברי רבי יהודה במשנתנו, שגם חטאת ציבור
 69 שהתכפרו בעליה באחרת מתה. מקשה הגמרא: ומי איבא (וכי)
 70 ישנון למאן דאמר שחטאת ציבור שכתבו בעלים מתה,

1 שעשר שנים מלך (ו-הנהיג) שמואל בישראל בעצמו, ולאחריו
 2 שנה אחת שמלך שאול ושמואל יחד, שבתחילתה עדיין שפט
 3 שמואל ובאמצעיתה הומלך שאול. ולאחריה שתיים (שתי שנים)
 4 שמלך שאול בעצמו ללא שמואל, ואחריו מלך דוד. ומרד אבשלום
 5 היה לאחר שלשים ושבע שנים שמלך דוד. נמצא שמועשה זה אירע
 6 כעבור ארבעים שנה מזהשנה שבה התחילה מלכותו של שאול.

משנה

7 המשנה שלפנינו עוסקת בדין חמש חטאות שנאמרה בהן הלכה
 8 למשה מסיני שהולכות למיתה, ואלו הן. א. ולד חטאת. ב. תמורת
 9 חטאת. ג. חטאת שמתו בעליה. ד. חטאת שנתכפרו בעליה בחטאת
 10 אחרת. ה. חטאת שעברה שנתה.

12 נחלקו תנאים בדין חטאות המתות: לדעת תנא קמא דווקא בחטאת
 13 היחיד שכתבו בעליה נאמרה הלכה שהיא מתה, ואולם חטאת של
 14 צבור שהתכפרו הציבור באחרת, אינה מתה, אלא תרעה עד שיפול
 15 בה מום, ותתחיל על מעות ותיאכל במומה. ורבי יהודה אומר, אף
 16 חטאת ציבור שהתכפרו באחרת נאמר בהלכה שתמות.

17 רבי שמעון מוכיח כשיטת תנא קמא: רבי שמעון אומר, לא נאמרה
 18 ההלכה אלא בחטאת יחיד בלבד. שכן מה מצינו (כשם שמצאנו)
 19 בולד חטאת ובתמורת חטאת ובחטאת שמתו בעליה, שדברים
 20 אלו של ההלכה למשה מסיני שהן ממות אמורים בהן דווקא
 21 בחטאות יחיד ולא בצבור, שכן שלש אלו לא קיימות במציאות
 22 בחטאות ציבור, אף בחטאת שכתבו בעליה ובחטאת שעיקרה
 23 (שעברה) שנתה דווקא ביחיד דברים אמורים, ולא בצבור. ואף
 24 שתי חטאות אלו שייכות גם בציבור, מכל מקום כל חמש החטאות
 25 נאמרו באותו סוג חטאת.

גמרא

26 הסוגיא שלפנינו דנה באיזה אופן נאמרה ההלכה בחטאת שנתכפרו
 27 בעליה: תנו רבנן בברייתא, מהו אומר 'חטאת יביא' - מדוע נאמר
 28 (ויקרא ד לב) 'ואם קבש יביא קרבנו לחטאת', ולא די שיכתב 'אם כבש
 29 קרבנו לחטאת', והשיבו חכמים, מנין למקדיש חטאתו ואברה
 30 והפריש חטאת אחרת תחתיה ועדיין לא הקריבה, ואחר כך
 31 נמצאת הראשונה קיימת, והרי שתיהן עומדות וראויות להקרבה,
 32 מנין שאיוו מהן שירצה יביא, תלמוד לומר - על כן אומר הכתוב
 33 גם 'לחטאת' וגם 'יביא', שמיותר תיבת 'יביא' למדנו דין זה. ויכול

המשך ביאור למס' תמורה ליום שישי עמ' א

16 אמורות רק בחטאת יחיד, שכן אי אתה יכול לומר ולד חטאת
 17 בצבור, לפי שאין חטאת נקבה בצבור, אלא היא באה מזכרים
 18 בלבד. וכן אי אתה יכול לומר תמורת חטאת בצבור, לפי שאין
 19 ציבור עושין תמורה, כמבואר במשנה לעיל (ג). וכן אי אתה יכול
 20 לומר חטאת שמתו בעליה בצבור, לפי שאין הציבור מתים,
 21 כמבואר לעיל (ה). אבל חטאת שכתבו בעליה וכן חטאת שעיקרה
 22 שנתה שיכולות להיות גם בחטאת ציבור, לא מצינו בפירוש האם
 23 גם בציבור נאמרה בהן הלכה שהן ממות או רק ביחיד. יכול יהו
 24 נוהגות בין ביחיד בין בצבור, לא כן הוא, אלא אמרת - יש לך
 25 לומר, 'למד (אדם) הדבר הקתום שלא נתפרש דינו מהדבר
 26 המפורש. מה ולד חטאת ותמורת חטאת חטאת שמתו בעליה
 27 שפפורש בהן שהן נוהגות רק ביחיד ולא בצבור כמבואר לעיל, אף
 28 בחטאת שכתבו בעליה וחטאת שעיקרה שנתה דווקא ביחיד
 29 דברים אמורים, ולא בצבור.

1 מלשנות בתורה. אם אתה עושה בן מוטב, ואם לאו הריני הולך
 2 בנסיים (ב-עצובוני) לשאול. 'ויבא (לו) אלהים את אשר שאל'.
 3 בויצא בדרך אתה אומר - וכן אתה מוצא שהמבקש על צרכיו
 4 נענה, שנאמר 'רש ואיש תבכים נפשו, מאיר עיני שניהם ה'.
 5 בשעה שעני הולך אצל בעל הבית ואמר לו, פרנסנו, אם מפרנסו
 6 מוטב. ואם לאו, עשיר ורש נפשו, עושה כלם ה'. מי שעשאו
 7 עשיר לבעל הבית זה, עושה אותו עני, ומי שעשאו עני לזה, עושה
 8 אותו עשיר.

9 הגמרא חוזרת לדון בדברי משנתנו: אמר רבי שמעון, מה מצינו
 10 בולד חטאת, ובתמורת חטאת, ובחטאת שמתו בעליה, דברים
 11 אמורים ביחיד ולא בצבור, אף שכתבו בעליה ועיברה שנתה ביחיד
 12 דברים אמורים בו. וכן שנינו בברייתא: תנו רבנן, רבי שמעון
 13 אומר, נאמרה הלכה למשה מסיני בחמש חטאות שהן מתות, ולד
 14 חטאת, ותמורת חטאת, וחטאת שמתו בעליה, וחטאת שכתבו
 15 בעליה, וחטאת שעיקרה שנתה. שלשת החטאות הראשונות ודאי

57 מתרצת הגמרא: **אמר רבי יוחנן**, אכן לא באו חטאות אלו משום
58 חיוב שעירי עבודה זרה שנאמר לדורות אלא **הוראת שעה היתה**,
59 שיתכפרו בשעירים אלו גם על עבודה במזיד.
60 הגמרא מביאה הכרח לכך: **הכי נמי מסתברא** שהיתה זו הוראת
61 שעה, **דאי לא תימא הכי יקשה**, בשלמא שנים עשר פרים ושנים
62 עשר שעירים היו כנגד שנים עשר שבטים, אלא שבעים ושבעה
63 כבשים כנגד מי הם. אלא בהכרח שהוראת שעה היתה להביא כל
64 קרבנות אלו.
65 הגמרא להלן (טז) מביאה שפירטי ההלכה למשה מסיני שנאמרה
66 בחמש חטאות המתות שנתכחו בימי אבלו של משה, ואגב כך דנה
67 בדברי המשנה בסוטה הנוגעים לענין זה: **הנן התם במסכת סוטה**
68 **(מז)**, משמת יוסף בן יועזר איש צרידה ויוסף בן יוחנן איש
69 ירושלים, בטלו האשכולות מישראל. ואשכולות הוא נטריוקן
70 של איש שהכל בו, תורה, יראת חטא, וגמילות חסדים. ואמר רב
71 יהודה אמר שמואל, כל האשכולות שעמדו להן לישראל מימות
72 משה עד שמת יוסף בן יועזר, היו למדין תורה במשה רבינו,
73 שהבינו כמותו דבר מתוך דבר. מכאן ואילך שוב לא היו מי שלמדו
74 תורה במשה רבינו.
75 מקשה הגמרא: והאמר רב יהודה אמר שמואל, שלש אלפים
76 הלכות נשתכחו בימי אכלו של משה, ואם כן איך ניתן לומר שעד
77 שמת יוסף בן יועזר למדו האשכולות תורה במשה רבינו. מתרצת
78 הגמרא: דאישתבח להו אישתבח - אכן מה שנשכח מהם נשכח,
79 ואולם דגמירין להו - את מה שנשתייר בידם, הוון גמירי - [למדו]
80 בדקדוק במשה רבינו.
81 שוב מקשה הגמרא: והא תניא, משמת משה נתרבו מחלוקות
82 בהלכה, והכריעו בהן על פי רוב החכמים, אם רבו מסמאין על
83 המטהרים טמאן, אם רבו טהורין - [מטהרים] על המטמאים מיהרו.
84 ואם היתה השמועה ברורה להם כמשה רבינו, לא היה מקום לשום
85 מחלוקת. מתרצת הגמרא: ליבא דאימעיט - לכבות ישראל
86 התמעטו, ולא ידעו להחזיר בראות על ידי פלפול את אותן הלכות
87 שנשכחו מהם בימי אבלו של משה, ומתוך כך התעוררו ביניהם
88 מחלוקות. אבל את ההלכות שלא נשכחו מהם מיגמר הוון גמירי
89 להו בדקדוק במשה רבינו.
90 הגמרא מביאה ברייתא שמציינת מעלה אחרת שהיתה באשכולות:
91 **במתניתא תנא** - בברייתא שנינו, כל האשכולות - [הפרנסים]
92 שעמדו לישראל מימות משה עד שמת יוסף בן יועזר איש צרידה,
93 לא היה בהם שום דופי - [פגום]. מכאן ואילך היה בהן שום דופי.
94 וסברה הגמרא שכוננת הברייתא היא לדופי של חטא, ועל כן
95 הקשתה: וכי לא מצינו לאחר יוסף בן יועזר מי שלא היה בו שום דופי,
96 והתניא, מעשה בחסיד אחד שהיה גזנת מתוך מיחושים בלבו.
97 ושאלו לרופאים ואמרו, אין לו תקנה עד שיינק חלב רותח
98 בשחרית. והביאו עו וקשרו לו ככרעי מיטתו, והיה יונק ממנה
99 חלב. למחר נכנסו חבריו לבקר. כיון שראו העו, אמרו, הרי
100 ליסמים מזונין הוא מחזיק בתוך ביתו, שכן בהמה דקה הולכת
101 ורועה בשדות אחרים וגוזלת את הרבים, ואיך אנו נכנסים לבקר.
102 ישבו וברקו את מעשיו, ולא מצאו בו שום עון אלא את העון של
103 החזקת אותה העו בלבד. ואף הוא - [אותו חסיד] בשעת מיתתו
104 אמר, וידע אני בעצמי שאין בי עון אלא של אותה העו בלבד,
105 שעברתי על דברי חבירי. שהרי אמרו חכמים אין מגדלין בהמה
106 דקה בארץ ישראל, מפני שהיא רועה בשדות אחרים.
107 מסיקה הגמרא את קושייתה: והרי קמא לן של תיבא דאמר תנא
108 הברייתא מעשה בחסיד אחד, כוננתו היא או לרבי יהודה בן כבא
109 או לרבי יהודה בר אילעאי. והלא רבנן אלו בתר - [לאחר] יוסף
110 בן יועזר איש צרידה דרי דרי הוו - הרבה דורות היו, ואם כן מוכח
111 שגם לאחר מכן היו מחכמי ישראל שלא היה בהם דופי, שהרי לא
112 מצאו באותו חסיד שום עון.

1 והתניא, פיוצא בו אמר רבי יוסי, נאמר בעזרא (ח לה) 'והקאים
2 מהשבי בני הגולה הקריבו עלות לאלהי ישראל, פרים (בני בקר)
3 שנים עשר, אילים השעים (ותשעה) [וששעה], כבשים שבעים
4 ושבעה, (שעירי) [צפירי] חטאת שנים עשר, הכל עלה לה'. וכתוב
5 זה תמוה, איך היו כל קרבנות אלו עולה, והלא היו ביניהם שעירי
6 חטאת, וחטאת מי קרבה לעולה. אלא אמר רבא, חטאות אלו היו
7 פי עולה, מה עולה אינה נאכלת אלא כולה כליל, אף חטאת זו
8 שהקריבו בני הגולה אינה נאכלת. שכן היה רבי יוסי אומר, על
9 עבודה זרה הביאום, ושעיר חטאת שמביאים ציבור שעבדו עבודה
10 זרה הוא מהשעירים הפנימיים שנשרפים ואינם נאכלים. ואמר רב
11 יהודה אמר שמואל, על עבודה זרה שעשו ישראל בימי צדקיהו
12 מלך יהודה באו חטאות אלו.
13 מסיקה הגמרא את קושייתה: קא סלקא דעתין שלמאן דאית ליה
14 שחטאת צבור שנתכפרו בעליה מתה, אית ליה נמי בחטאת צבור
15 שמתו בעליה שהיא מתה, שהרי אינו מחלק בין חטאת יחיד לחטאת
16 ציבור. ואם כן קשה עליו, והא חבא בקרבנות שהביאו בני הגולה
17 דאיבא בהם חטאת דמתו בעליה, שכן כבר מתו הציבור שעבדו
18 עבודה זרה בזמן צדקיהו, וקא קרבה.
19 מתרצת הגמרא: אמר רב פפא, אפילו למאן דאמר שחטאת צבור
20 שכפרו בעליה מתה, מכל מקום חטאת צבור שמתו בעליה אינה
21 מתה, לפי שאין הצבור מתים - שלא נאמר דין מיתת בעלים
22 בחטאת ציבור.
23 הגמרא דנה במקור דברי רב פפא: מנא ליה לרב פפא הא שאין
24 ציבור מתים. אי נימא שהוא משום דכתיב (תהלים מ יז) 'תחת
25 אבתיך יהיו בניך', ועל כן גם לאחר שמתו עומדים בניהם תחתיהם,
26 אי הכי אפילו חטאת יחיד שמתו בעליה נמי - [גם] לא תמות, משום
27 שבנו עומד תחתיו.
28 משיבה הגמרא: אלא היינו מעמא שאין הציבור מתים, משום שכן
29 מוכח משעירי חטאת ציבור של רגלים ושל ראשי הדרשים, דאמר
30 רחמנא איתניהו - [הבא אותם] מחרומת תלשכה שבאה מתרומת
31 מחצית השקל שנתרמה על ידי הציבור. והרי יש לחשוש דלמא מתו
32 מרייהו דהני וזיו - שמא קודם הרגל מתו בעליהם של זוים אלו
33 שמהם נקבו השעירים, ודינם כחטאת שמתו בעליה שהולכת למיתה.
34 אלא לאו שמע מנה שאין הצבור מתים.
35 הגמרא מביאה תירוץ נוסף על הקושיא מחטאות של בני הגולה:
36 ואיבעית אימא, כי אקריבניהו להני חטאות אחיי אקריבניהו -
37 כשהקריבו חטאות אלו אכן הקריבו אותן רק על אותם עובדי עבודה
38 זרה שעדיין נותרו בחיים. דהרי כתיב (שם ג יב) 'ורבים מהכהנים
39 [הגלוים] וראשי האבות הנקנים אשר ראו את הבית הראשון
40 בנסו זה הבית, בוכים בקול גדול, ורבים בתרועה בשמחה להרים
41 קול'. שהוקנים שראו את בית המקדש הראשון בכו בראותם את
42 הבית השני שלא הגיע לתפארתו של הראשון, ואלו שלא ראו את
43 הראשון שמחו על שיצאו מהגלות וכו' לבנין הבית.
44 הגמרא מבקשת לדחות ראייה זו: ודילמא הנה שנותרו בחיים
45 מעיוטא היו, וחטאת עבודה זרה של ציבור אינה באה אלא על ידי
46 רוב הציבור. ואם כן בהכרח הביאו את החטאות אף על אלו שכבר
47 מתו, משום שאין מיתה בציבור.
48 משיבה הגמרא: לא מצית אמרת שרק מעיעט היו, דהרי כתיב (שם
49 א) 'ולא הכירו העם בתרועה ושמחה' [ואין העם מכירים קול
50 תרועת השמחה] לקול כבי העם, כי העם מריעים תרועה גדולה
51 והקול נשמע עד למרחוק. שקול השמחה לא נשמע משום שקול
52 הבהיר גבר עליו. הרי שהוקנים הבוכים שראו את הבית הראשון היו
53 מרובים מהזעירים שלא ראוהו.
54 הגמרא ממשיכה לדון בדברי רבי יוסי שהובאו לעיל, ומקשה: והיכי
55 מקרבי להו איך הקריבו שעירי חטאת על עבודה זרה זו, והרי מוידן
56 הוון, ואין שעירים אלו באים אלא על עבודה זרה שנעבדה בשוגג.